
Barnen är den största och viktigaste källan till inspiration, glädje och kreativitet i samhället!

De senaste åren har vi konstaterat

- att födelsetalen går ner
- att barnen fått allt mindre tid med vuxna
- att flera hundra tusen barn och ungdomar mår dåligt
- att tiotusentals elever i varje ungdomskull inte når skolans mål

Vi kan inte acceptera detta och det är helt fel enligt svenska folkets vilja! (Sverige-Barometern maj 2001, se sista sidan). På sikt handlar samhällets överlevnad om att det föds tillräckligt många barn, att barn och ungdomar erhåller goda uppväxtvillkor och att barnen efter genomgången skola har en god utbildning.

SAMBA vill därför lyfta upp barnen och föräldraskapet på dagordningen och genom styrkan och engagemanget hos många enskilda och organisationer förbättra för den grupp som har fått det allt sämre sedan 1990-talets början – barnen. SAMBAs grundsyn och sociala målsättning är att se till barnens behov i enlighet med FN:s Barnkonvention och att sätta barn och föräldrar i samhällslivets centrum.

SAMBA verkar för att höja prioriteringen av barnen genom att :

- arbeta fram konkreta mål för barnpolitiken (ett av få samhällsområden som saknar konkreta mål) och få dem kända
- bygga samarbete mellan enskilda och organisationer för höjd prioritering av barn
- vara en plattform för handling; reformer, ledarskap, metoder, forskning och opinionsbildning genom att bl.a. verka för att ett Kunskapscentrum för barnfrågor inrättas
- föra konstruktiva dialoger med beslutsfattare (om dessa mål) så att de i besluts situationer inte skär ned utan istället försvarar barnens behov.

SAMBA arbetar för att följande mål skall bli kända och styrande på alla samhällets beslutsnivåer:

- Barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn, barnens behov prioriteras och barn och föräldrar sätts i samhällslivets centrum genom att **barnkonsekvensanalyser görs inför alla samhällsbeslut som rör barn.**
- Den negativa trenden för barn och ungdomars hälsa och välfärd bryts 2004 och barnfamiljernas ekonomiska situation förbättras radikalt genom att **ett välfärdsindex för barn införs.**
- Skolan ges förutsättningar att följa sina styrdokument. Alla barn och ungdomar lär för livet i skolan och kommer in i det "goda samhället". **Varje barn och ungdom ges möjlighet att uppnå grundskolans mål.**

SAMBA - samarbete för prioritering av barnen - är en intressegemenskap av enskilda och organisationer som på olika sätt arbetar för och med barn. Med i SAMBA är, i nov. 2002, ca 200 personer som är knutna till ett sjuttioal organisationer.

Negativ trend för de som är unga

De allra flesta barn har det bra och har en god materiell standard. Samtidigt kan vi skönja en utveckling där allt fler barn och unga vuxna rapporterar att de mår dåligt. Magvärk, huvudvärk och sömnsvärigheter har blivit allt vanligare [Socialstyrelsen, Folkhälsorapport 2001].

Detta och andra svårigheter avspeglas i skolornas tillkortakommanden, psykiskt lidande, kriminell gängbildning, våld och skadegörelse. Någon sådan försämring märks inte i andra åldrar. Tvärt om kan man för medelålders och äldre se både ekonomiska och hälsomässiga förbättringar, även under krisåren på 1990-talet.

Detta är helt ny utveckling. Under 90-talet skedde ett negativt trendbrott för de som är unga. Enligt SAMBAs uppskattning har idag 200.000-300.000 barn och ungdomar så pass dåliga uppväxtvillkor och/ eller svårigheter i skolan att de har svårt att komma in i "det goda samhället". De riskerar att bli socialt exkluderade.

Det är allvarligt, inte bara för dem själva utan även för samhället som helhet eftersom en allt mindre grupp unga människor skall bära upp den framtida välfärd.

Vad beror utvecklingen på?

Sverige håller på att anpassa sig till en globalisering där en stor del av den enklare industriproduktionen förs över till länder med lägre lön. Verksamhet i Sverige inriktas istället på avancerade produkter och tjänster. Konkurrensen driver upp tempot och pressar vuxna och i dess förlängning även barnen. Nittiotalskrisen var ett led i denna omställning. Det är en omställning som kommer att fortsätta under de när-närmaste decennierna.

Det är de unga som i första hand får möta omställningen. Tydligast är kraven på utbildning. Det räcker inte längre med grundskola för att få jobb. Kraven är inte bara formella. De nya jobben kräver förmåga att tillgodogöra sig ny kunskap. Den som inte hänger med kan inte räkna med bra jobb. Det märks också tydligt på de ungas inkomster. I åldrarna 18 -22 år har inkomsterna gradvis minskat sedan 1980. Sedan 1990 har minskningen varit markant (Torége J, 1997).

Vad går att göra?

Det självklara är att förbereda barn och ungdom för den verklighet som kommer att möta dem som vuxna. Detta vill också det svenska folket enligt en undersökning av Sverige-Barometern i maj 2001, vilken i korthet återges sist i denna plattform.

Sverige är ett rikt land och har råd att se till så att alla barn, även de socialt exkluderade barnen, har bra uppväxtvillkor. Sett som samhällsinvestering skulle detta vara mycket lönsamt - långt mera lönsamt än investeringar inom många andra områden.

Några av de viktigaste punkterna är:

Barns villkor:

- Alla ungdomar måste kunna gå ut grundskolan med tillräckliga kunskaper i kärnämnen svenska, engelska och matematik. Det är nödvändigt både för varje individ och för Sverige som välfärdssamhälle.
- Resurserna skärs fortfarande ner i skolan. Andelen elever utan fullständiga betyg har gradvis ökat under de senaste åren från 20% 1997/98 till 24 procent 1999/2000. Andra länder, framförallt i Östasien, visar att all ungdom kan klara de krav som grundskolan ställer upp. Därför behövs insatser som främjar skolan som plats för unga människors lärande. Detta går inte att göra utan att skolan också främjar barnens känslomässiga och sociala utveckling.
- Barn som kommer från hem där man har mindre vana vid studier klarar skolan sämre. Förskolan kan förhindra detta genom att främja barnens utveckling under den period då inläringen går som lättast. En del förskolor utgår från dessa unika möjligheter, men långtifrån alla.
- Barn som tidigt visar allvarliga störningar när det gäller uppförande och uppmärksamhet eller förmågan att lära och känna för andra människor riskerar att senare bli kriminella. (Brå, 2001).

Föräldrars villkor:

- Barnfamiljernas ekonomiska situation måste förbättras. Föräldrar som är ekonomiskt pressade har svårt att stödja sina barn fullt ut. Utvecklingen under 1990-talet har varit påtagligt negativ för barnfamiljerna, särskilt för familjer med småbarn och ensamstående föräldrar. År 1991 hade 7 procent av hushållen med förskolebarn inkomster under socialbidragsnormen. Fem år senare, 1996, hade andelen tredubblats till 20 procent. År 1999, då ekonomin återhämtats låg andelen kvar vid 15 procent.

Medvetenhet finns om barnens behov

Medvetenheten om situationen för barn och ungdomar är stor bland politiker och beslutsfattare som har att stämma av samhällets insatser inom olika områden. Rapport efter rapport, utredning efter utredning, ger liknande besked och de professionella som arbetar med barn och ungdomar är pressade till bristningsgränsen.

Att medvetenheten om situationen ändå inte leder till att barnens villkor förbättras beror till stor del på att beslutsfattare inte klarar av att hävda barnens rättigheter i en allt hårdare ekonomisk verklighet. Samma osthyvelsprincip tillämpas på barnen som på andra områden trots, att partiprogram och vallöften talar ett helt annat språk.

Konkreta mål för barnpolitiken.

Neddragningarna inom barnområdet är varken nödvändiga eller önskvärda. Den svenska generella välfärdsmodellen har en lång tradition av att skapa rimliga möjligheter för barn även när föräldrarna har bristande resurser att värna om den utveckling deras barn har rätt till. Inbyggt i modellen finns en samsyn om att samhället bör ta ett ansvar för att alla barn får bra uppväxtvillkor.

Den tidigare nämnda undersökningen (SverigeBarometern 2001) visar att människor i gemen accepterar att barnen prioriteras och att andra samhällsområden i viss mån får stå tillbaka.

SAMBA menar på goda grunder att det är dags för ett skifte i samhällets syn på barns behov. Hela samhället är betjänt av att barn och ungdomar ges goda uppväxtvillkor. Att många barn och ungdomar mår allt sämre är ett allvarligt hot mot vår framtida välfärd.

De som arbetar med barn tillhör samhällets viktigaste yrkesgrupper.

SAMBA vill att barn och ungdomar ska prioriteras på ett helt annat sätt – än som för närvarande sker – när man tar politiska beslut. Barnen är framtiden.

SAMBA – menar härvid att det bästa och effektivaste sättet att prioritera barn och ungdomar är att sätta upp konkreta och någorlunda enkelt mätbara mål på motsvarande sätt som för arbetsmarknadspolitik, socialbidrag, trafik osv.

SAMBA arbetar därför för att sätta upp konkreta mål, att få dem kända och att de blir styrande för barnpolitiken.

SAMBA arbetar för att följande mål skall bli kända och styrande på alla samhällets beslutsnivåer:

- Barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn, barnens behov prioriteras och barn och föräldrar sätts i samhällslivets centrum genom att **barnkonsekvensanalyser görs inför alla samhällsbeslut som rör barn.**
- Den negativa trenden för barn och ungdomars hälsa och välfärd bryts 2004 och barnfamiljernas ekonomiska situation förbättras radikalt genom att **ett välfärdsindex för barn införs.**
- Skolan ges förutsättningar att följa sina styrdokument. Alla barn och ungdomar lär för livet i skolan och kommer in i det "goda samhället". **Varje barn och ungdom ges möjlighet att uppnå grundskolans mål.**

Målen innebär:

Barnkonsekvensanalyser inför alla samhällsbeslut som rör barn.

Med barnkonsekvensanalyser kan barnkonventionen, främst art 3 pkt 1: "Vid alla åtgärder ... skall barnets bästa komma främst," göras till verklighet i samhällsbeslut som rör barn. Beslut i nämnder m.m blir underbyggda på ett sådant sätt att konsekvenserna blir tydliga vad avser barnets bästa på alla områden, oavsett om det handlar om arbetsmarknad barnomsorg eller annat. Behovet av stöd till barn som är i riskzonen blir tydliggjort.

På det statliga området har staten uttalat att barnperspektivet enligt barnkonventionen skall finnas med i statliga åtgärder som rör barn. Men många kommuner och landsting följer inte Barnkonventionen.

Detta måste ändras eftersom de flesta beslut som rör barn och ungdomar fattas i kommuner och landsting.

Trenden mot försämringar för barn och ungdomar skall brytas senast 2004 - välfärdsindex för barn införs.

Dåliga uppväxtvillkor och svårigheter i skolan och i livet gör att väldigt många barn inte får chansen att komma in i det goda samhället. De blir socialt exkluderade. Uppskattning från olika undersökningar av barns uppväxtvillkor visar att det handlar om 200.000-300.000 barn och ungdomar.

Intervjuer av ca 1.300 10-18 åringar visar att 10% upplever att lärare behandlar dem illa eller orättvist och att 4 % är utsatta för flera typer av kränkningar i skolan varje dag eller minst en gång/vecka. (Barns och ungdomars välfärd. SOU 2001:55).

- Ca 10.000 (24) % av eleverna inte nådde målen i ett eller flera obligatoriska ämnen.
- 30 - 50 % av elever svarar i enkätundersökningar att mobbning förekommer på deras skola.
- Ca 16.000 barn och ungdomar ringde av oro och rädsla till BRIS inför skolstarten 2000.

Tiotusentals barn lever i familjer med långvarig ekonomisk fattigdom. Psykisk ohälsa är numera det största enskilda hälsoproblemet under uppväxtåren, efter nyföddhetsperioden. Förekomsten av depressioner och symtom som huvudvärk och ont i magen ökar.

Den senaste nationella studien av hälsoläget bland skolbarn 97/98 visar att 40% av alla 15-åringar haft huvudvärk minst en gång i veckan under den senaste månaden. År 85/86 angav endast 25% att de hade sådana besvär. Det innebär nästan en fördubbling på tolv år.

Två undersökningar under mellanperioden visar att ökningen skett gradvis (Folkhälsoinstitutet, 1999). Undersökningen 1997/98 visade att 25% av alla 15-åringar haft ont i magen minst en gång i veckan den senaste månaden. År 1985/86 angav endast 14% sådana besvär. Också har nästan en fördubbling på tolv år.

Huvudvärk, ont i magen och oro är ofta tecken på att de unga känner sig pressade. Det innebär att de unga efterhand utvecklar mer betydande hälsoproblem. Därför är trenden mycket oroande under 1990-talet för många som är unga vad gäller försämrade uppväxtvillkor, stora svårigheter i skolan och i livet och försämrad psykisk hälsa.

Föräldrar som är ekonomiskt pressade har svårt att stödja sina barn fullt ut. Särskilt för familjer med små barn och ensamstående föräldrar har utvecklingen efter 1990 varit påtagligt negativ. År 1991 hade 7% av hushållen med förskolebarn inkomster under socialbidragsnormen. Fem år senare, 1996, hade andelen tredubblats till 20%. År 1999, då ekonomin återhämtats låg andelen kvar vid 15%.

Det välfärdsindex som Rädda Barnen utvecklar kan göras till grund för att följa upp att trenden mot försämring för barn och ungdom bryts.

Varje barn och ungdom ges möjlighet att uppnå grundskolans mål

De nationella målen för grundskolan grundas i ett likvärdighetstänkande som utgår från det enskilda barnets behov. Detta med det uttalade syftet att ge varje barn likvärdiga möjligheter att, oavsett förutsättningarna, utvecklas i enlighet med målen.

Artikel 29 i Barnkonventionen säger: "...att barnets utbildning skall syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga..."

Trots detta finns det idag en utbredd acceptans för att ca 10.000 elever årligen inte uppnår målen i åk 9.

Så kan det inte fortsätta. Det är en katastrofbåde för den enskilde och för samhället. Skolan skall ges förutsättningar att följ sina styrdokument.

SAMBAs idé om ett Kunskapscentrum

Ett kunskapscentrum inrättas. Det finns stor kunskap på dessa områden men den är ofta svårtillgänglig för de beslutsfattare som har att använda den. Därför behövs ett kunskapscentrum där inhemsk och internationell forskning och statistik som rör barnfrågor samlas och sammanställas. Hit skall politiker och media kunna vända sig för att hämta fakta, för att förbättra läget och

sprida goda exempel. Sådant arbete bedrivs idag men endast sporadiskt och ofta främst från ett sektorsperspektiv (skola, socialtjänst, sjukvård, etc.). För att bli till nytta för barnen måste denna kunskap kombineras med verksamhet som samlar information om barns specifika situation inom olika grupper i Sverige.

SverigeBarometer ns undersökning av vuxnas prioritering av barn

Undersökningen gjordes i maj år 2001 genom 1002 telefonintervjuer med män och kvinnor över hela landet i åldrarna 18-75 år. Av de svarande var 431 män, 571 kvinnor och 660 hade barn. Frågor ställdes angående hur man ansåg att barn borde prioriteras m m enligt nedanstående.

1. I vilken utsträckning anser du att man skall satsa resurser på barn, i förhållande till andra frågor, när man tar politiska beslut?

I mycket större eller större utsträckning: 77% I mindre eller mycket mindre utsträckning 2%
(resterande 21% har svarat vet ej eller varken eller)

2. Hur bra anser du att skolan lever upp till läroplanen?

Ganska eller mycket bra 21% Ganska eller mycket dåligt 43%
(resterande 36% har svaratvet ej eller varken eller)

3. Hur anser du att samhället lever upp till FN:s konvention om barnets rättigheter?

Ganska eller mycket bra 34% Ganska eller mycket dåligt 28%
(resterande 38% har svarat vet ej eller varken eller)

4. I vilken utsträckning tycker Du att följande kategorier tar sitt ansvar för att tillgodose barns behov i samhället?

	Föräldrar %	Skola %	Allmänhet %	Politiker %
I hög eller mycket hög utsträckning	45	32	20	9
I låg eller mycket låg utsträckning	25	32	15	60

(resten har svarat vet)ej eller varken eller)

5. Anser du att närvaron av vuxna i grundskolan är tillräcklig?

Ja 11% Nej 78% (resterande 11 % har svarat vet ej)

6. Tycker du att man borde satsa mer ekonomiska resurser på barnen?

Ja 92% Nej 5% (resterande 3 % har svarat vet ej)

Enkätfrågorna är gjord av Nils-Magnus Björkman, Stockholms universitet.
